

Gyári milícia — a tőkés zsebére

16 nemzetközi munkásmozgalom történetében 1917-től az oroszországi alakultak először gyári tanácsok, bizottságok. A bizottságok létrehozása együtt haladt a tömeges szakszervezetek megszervezésével. Az üzemi bizottságok feladat körébe tartozott a munkásság gazdasági helyzetének javításáért vívott harc. 1917 májusára országosan kivitták a 8 óras munkanap bevezetését. Április végén a kormány rendeletet adott ki az ipari üzemek munkásbizottságairól. A rendelet igyekezett a bizottságokat csupán képviselői testületté változtatni, amely a gyári vezetéssel a felmerült vitás kérdéseket tisztázza, főleg a munkabér, munkaidő vonatkozásában, valamint kulturális feladatok elvégzését javasolta a bizottságoknak. A Petrográdi Szovjet május 11-i, az üzemi bizottságokra vonatkozó működési szabályzatában szinte teljesen megismételte a kormány álláspontját.

A munkásosztálynak, a Bolsevik Pártnak azonban arról más véleménye volt, amely homlokegyenest ellenkezett a hivatalos szervek nézetével. Az üzemi-gyári bizottságok hatáskörének, funkciójának megállapítása, befolyásának szférájának növelése a tömegekért és a forradalom továbbfejlesztésért vívott harc egyik fontos fóruma lett.

A háború idején gyorsan növekvő drágasággal nem tartott lépést a munkabér növekedése, s már márciusban kilenc kormányzóságban lezajlott 150 sztrájkban 110 ezren vettek részt. A tőkés jelentős része szabotálta a termelést, a tömeges munkáselbocsátások eszközeihez folyamodott, és tervbe vették a főváros ipari vállalatainak leszerelését és kitelepítését.

A termelés és elosztás ellenőrzésének kezdeményezői a fővárosi vasmunkásai voltak. A petrográdi állami és volt cári vállalatok vezetését a munkásokból választott bizottság vette kezébe, s e döntéssel szemben az üzemek adminisztrációs vezetői szervei tehetetlennek bizonyultak. A magántőkés vállalatoknál működő üzemi bizottságok tevékenysége korlátozottabb volt. E vállalatoknál a teljes munkásellenőrzést megvalósítani nem lehetett. Az üzemekben általában három bizottságot: a nyers- és fűtőanyag elosztást ellenőrző, élelmezési ügyekkel foglalkozó, valamint pénzügyi-bérelügyi feladatokat ellátó munkásbizottságokat hoztak létre. Emellett az üzemi bizottságok pontosan felmérték sok helyütt a gyárak gazdasági helyzetét, keresztülhúzták a tőkésnek szabotázsiakcióit. A fővárosi textil- és vasüzemekben a gyári könyvvitelt is ellenőrizték.

A februári forradalom után létrejött a munkásmilícia. Minden tíz munkás után egy fizikai dolgozó lett tagja a milícianak. A szervezés lakóhely, illetve munkahely szerint történt. Kerületenként általában 3-4000 munkás lépett a milícia tagjainak sorába. A fenntartás költségeit a tőkésnek hárították, ami naponta egy főre 10-12 rubelt jelentett. A főváros egyik munkásnegyedében március-május között a tőkés a munkásmilícia fenntartására több mint 350 000 rubelt voltak kénytelenek költeni.

A városi munkás-, illetve polgárőrség mellett létezett még az üzemi munkásőrség is. Ez kis létszámú, 40-80 főből álló egységet jelentett, amely közvetlenül az üzemi bizottság alá volt rendelve. Feladatába tartozott az üzemi védelme, a szabotázs, de az esetleges fosztogatás meggátolása is.

A Bolsevik Párt jelentős sikereket ért el a gyári-üzemi bizottságokban. 1917. május 30-június 3. között tartották a petrográdi üzemi bizottságok első konferenciáját. 387 bizottságot 560 küldött képviselt. Az ülés elnöke Szverdlov volt. A küldöttek háromnegyed része a bolsevikokat támogatta. A mensevikek a munkásellenőrzés helyett az üzemek „állami ellenőrzését” javasolták, ami azt jelentette volna, hogy a kormány megbízottat küld az egyes üzemekhez. A gyártulajdonosok a tervet helyeselték. A mensevikek a tanácskozáson döntő vereséget szenvedtek, s a munkásellenőrzés eszméje a konferencia tanácskozásának központi témája volt. Ez időben hasonló konferenciák zajlottak le más ipari városokban.

A Lenin által kidolgozott határozat követelte a munkásellenőrzés általános bevezetését, a munkásmilícia által ellenőrizendő munkakötelezettség megvalósítását. A határozat leszögezte, hogy mindezt elérni csak akkor lehet, ha a hatalom a szovjetek kezébe kerül. A konferencia túlnyomó többsége a határozatot tette magáévá.

A petrográdi üzemi bizottságok irányítására központi tanácsot választottak. A megválasztott 25 tagból 19 bolsevik volt, s ez újabb fontos bázist jelentett a tömegek megnyeréséért vívott harcban.

Mosakodás és iktatás helyett intézkedést!

Népi ellenőrök vizsgálata a bejelentésekről

Érdekes témát tárgyalt a Csongrád megyei Népi Ellenőrzési Bizottság: hogyan történik a közérdekű bejelentések és panaszok intézése a vállalatoknál? Ez alkalommal több szolgáltató vállalatnál és ktsz-nél tartottak vizsgálatot. Megállapították, hogy a közérdekű bejelentések és panaszok elősegíthetik a vállalati vezetés munkáját, s jó hatással vannak a vállalati tevékenységre.

A megállapítás azonban csak azokra a gazdasági egységekre érvényes, ahol a bejelentéseket nem csupán adminisztratív ügynek tekintik, s a panaszok intézése során nem csupán a „kimosakodás” módzatait keresik, hanem megfelelő intézkedéseket tesznek a bírált hiányosságok megszüntetésére.

A panaszoknak „nyoma sincs”

Megvizsgálták a bejelentések ügyintézését is. A korábbi évekhez képest van javulás, de nincs minden rendben e tekintetben sem. A rendes nyilvántartás bizonyos mértékig tükrözi azt is, hogyan történik a bejelentések, panaszok érdemi intézése. Általános tapasztalat, hogy ahol rossz a nyilvántartási munka, ott a gyakorlati intézkedések sem a legjobbak.

Legkielégítőbb a helyzet a Sütőipari Vállalatnál és a Gázműveknél. A rendezett nyilvántartás alapján a vállalatok vezetői megfelelő intézkedéseket tudtak tenni a hibák felszámolása érdekében. Van persze olyan vállalat is — például az Ingatlankezelő Vállalat —, ahol kitűnő a nyilvántartás, sőt arra helyezik a legfőbb gondot, azonban a nyilvántartásból nem tűnik ki, mit tettek, hogyan intézkedtek a bejelentésre. Van azután olyan vállalat, ahol nem is vezetnek nyilvántartást, ahol a „panaszok nyoma sincsen”, ilyen például a GELKA.

Tizenháromezer bejelentés

A Szegedi Ingatlankezelő Vállalatnál igen nagyszámú panaszt és bejelentést tartanak nyilván, közel 13 ezret. Ezekben zömmel karbantartási, javítási, hiánypótlási igényeket jelentettek be a lakók. Jelentős a visszatérő panaszok száma, de ezeket a vállalatnál úgy kezelik, mintha új bejelentések lennének. Ez a gyakorlat egyrészt a panaszok számát szaporítja, másrészt nem ad alapot a sürgősségi sorrend megfelelőbb kialakítására és az esetenként indokolt felelősségre vonások alkalmazására.

A népi ellenőrök 96 panaszt vizsgáltak meg a nyilvántartás alapján, de e panaszoknál, egy-két kivételtől

eltekintve, nem lehetett konkrét intézkedéssel találkozni. A tett intézkedések általában abban merülnek ki, hogy a bejelentő részére az IKV megnyugtatóra levelet küldött.

Feltűnően sok a tetőbezási panasz, ami arra enged következtetni, hogy a vállalat e károk elhárítására nem tesz kellő intézkedéseket. A tetőbezáások nem csupán az épületek állagát rongálják, hanem károk keletkeznek a lakók személyi tulajdonában is. Néhány cserép pótlásának elmulasztása több tízezer forintos kárt tud okozni az épületek állagában.

Méltánytalan megkülönböztetések

A vizsgálat azt is megállapította, hogy nem minden lakóval egységes a vállalat eljárása. Ez vonatkozik a lakó által végzett felújítások lakbér-beszámítására. Aki ismeri a jogszabályt és követeli beszámítási jogát, megkapja, aki nem ismeri a törvényt, hátrányos helyzetben marad.

Egyetlen példa: a pótlások kérését a vállalat általában az EM 13/1961-es számú rendeletre hivatkozva elutasítja. Így történt a Kiss Ernő utca 3. számú lakóház felújítását követően a vászonredőnyök esetében is. Az első emelet 1. ajtó lakójának kérelmét elutasították. A panaszgyűjtő a NEB is foglalkozott, s felhívta a vállalat figyelmét a jelzett

rendeletre, amely kimondja, hogy a vászonredőny pótlása az IKV feladata. A vállalat ezután elvégezte a pótlást, de csak a panaszos lakónál. A többi lakásban nem, mert azok bérlői nem tettek panaszt.

Udvariasabb hangot!

A Sütőipari Vállalat vezetői a hozzájuk érkezett bejelentéseket, panaszokat minden esetben megvizsgálják, s vezetői értekezleteken, termelési tanácskozáson megvitatják és intézkedéseket hoznak. A panaszok zöme a lakók személyi tulajdonában is. Néhány cserép pótlásának elmulasztása több tízezer forintos kárt tud okozni az épületek állagában.

A Szegedi Elektromos Ktsz csak azokat a panaszokat tartja nyilván, amelyek feltesse szíven keresztül érkeznek hozzá. Ez utal arra is, hogy a szövetkezettel nem szívesen foglalkoznak a panaszgyűjtők. Ugyanakkor a ktsz válaszeveleinek hangja rideg, visszautasító.

A népi ellenőrök megállapították, hogy a panaszok és közérdekű bejelentések feltételül elősegíthetik a vállalatok jobb tevékenységét. Nagy kár, hogy némely gazdálkodó szervnél a vezetők úgy vélekednek a panasztevőkkel: sértő szándékkal bírálják vállalatuk tevékenységét.

G. I.

Amatőr csillagászok Szegeden

1961. őszén dr. Makai Lajos egyetemi adjunktus szervezett először csillagászati szakkört a szegedi tudományegyetemen. Hat-nyolc egyetemistát hallgató kezdte: előre megbeszélte témákról maguk tartottak előadásokat. Aztán megkapták az egyetem Rerrich téri Béke épületének V. emeleti helyiségét s a felette lévő tetőteraszt. Volt már két műszerük is: egy 80 milliméteres Calderoni refraktor és egy 200 milliméteres, mechanikus órágeppel ellátott Newton reflektor.

Az első amatőr csillagászokat évről évre mind többen követték, s 1963 őszétől már évenként csillagászati heteket is rendeztek Szegeden. Két évvel ezelőtt már 820 hallgatója volt a hat előadásból álló csillagászati hétnek. Közben megalakult a baráti kör, amelyben régi amatőrök, s az egyetemi hallgatók mellett középiskolások és általános iskolás diákok is résztvettek. A kéthetenként megrendezett összejöveteleken átlag 80-100 résztvevője van. Az eredményes munka következményeként 1965 márciusában megalakult a TIT Csongrád megyei csillagászati és űrhajózási szakosztálya.

Szegeden, mint egyetemi városban, különösen nagy a jelentősége az Uránia Csillagvizsgáló tevékenységének. Az ország minden részébe kerülnek el innen olyan fiatal pedagógusok, akik a csillagászatot is tanítják majd.

Az érdeklődés egyre inkább nő, különösen a serdülő korú fiatalok körében, hogy megismerjék a csillagos égboltot s megtanulják a megismerés módját is. Sokan maguk készítettek távcsöveket vizsgálatuk. Tavaly a legfiatalabb szegedi amatőr, Fröhlich András tanuló a budapesti Urániától 10 centiméteres Newton reflektorhoz való teljes optikát kapott ajándékba.

A szegedi csillagászok között is a leglelkesebb szervező, a fáradhatatlan előadó, akinek nagy érdeme van az itteni amatőrizmus eredményes terjedésében Márki-Zoly Lajos tanár, maga is a kezdők egyike volt. Mint a szegedi Uránia Csillagvizsgáló vezetője, legutóbb ő kapta az évenként egyszer — a legeredményesebb munka elismeréseként — kiadásra kerülő Zerinyi emlékérmeket.

K. J.

GYORSPOSTA • GYORSPOSTA GYORSPOSTA • GYORSPOSTA

Ujra lesz poharas tejföl

Kecskeméti Sándorné szegedi olvasónk szerkesztőségünkhez küldött levelében szóvá tette, hogy az utóbbi hetekben nem lehet poharas tejfölt kapni az üzletekben.

Levelírónk panaszát továbbítva a Csongrád megyei Tejipari Vállalat, mert nincs pohár, amibe töltsek. Most azonban közölték, hogy újból lehet rendelni poharas tejfölt és tejszínt: május 29-től, hétfőtől ismét zavartalan lesz az ellátás.

Rossz reklám

Röszkeről írt levelet szerkesztőségünknek Forró László József Attila utca 32. szám alatti lakos. Beszámol arról, hogy a községben nemrég épült egy nagyon szép vendéglő. Berendezése kifogástalan, nem mondható ugyanez el a kiszolgálásról. „Április végén, egyik este üveges sört akartam vásárolni, de nem akartak kiszolgálni. Sok vita után végülis kaptam kőbányai sört. Amikor kértem, hogy Kinnisít adjanak, azt a választ kaptam, hogy még válogatok is. Gondolom, hogy a szocialista kereskedelemlen nem éppen a legjobb reklámja az udvariasság.” Szóvá teszi még azt is, hogy az egyik este bár a belső éttermi részben volt a zártkörű rendezvény, a presszóban nem szolgálták ki.

Levelére Szűcs Tibor, a Szeged- és Vidéke Körzeti Földművelésügyi Kereskedelmi Osztályának vezetője válaszolt. A röszkei földművelésügyi vezetői vendéglő vezetőjét márciusban váltották le éppen azért, mert igen sok kifogás volt maga-

Pártnapok Szegeden

Május 29-én, hétfőn: a Szegedi Szabó Ktsz Kölcsey utcai üzemében 15 órakor, előadó Kanyó Ferenc.

Május 30-án, kedden: a Felszabadulás Asztalos Ktsz Bárka utcai üzemében 14.30 órakor, előadó Szigeti János.

Május 31-én, szerdán: a Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalat művelődési termében (a DÁV-központ és a DÁV-üzletigazgatóság dolgozóinak) 16.30 órakor, előadó K. Tóth Ferenc; a szegedi textilművekben 14.30 órakor, előadó Szalabély Mihály; a Szegedi Ruhagyárban 14.30 órakor, előadó Sárvári Mihály.

Június 1-én, csütörtökön: a Minőségi Cipőgyár szegedi gyáregységében, 14.15 órakor, előadó Kardos János.

Június 2-án, pénteken: a Szegedi Ingatlankezelő Vállalat központi művelődési termében, 16.30 órakor, előadó Sárközi István.

Kinek a zsebe bánja?

Dáni Mihály szegedi olvasónk hívta fel a figyelmünket arra, hogy az Idegenforgalmi Hivatal újszegedi kempingtelepén az építők hanyagsága miatt több zsák cement, mész, s egyéb építőanyag ment kárba az áradás idején.

„A járókelők fájó szívvel nézték az ár-hullám levonulása után a víztől használhatatlanná vált építőanyagokat. Pedig úgy tudjuk, hogy például a cement hiánycikk” — írta.

A bejelentés alapján kiderítettük, hogy az építkezést a kempingtelepen a Szegedi Építőipari Vállalat végzi, s ezért az ő feladata lett volna az anyagok biztonságba helyezése. Vagy a kárt nem az ő zsebuk bánja?

H. M.

Értékes koponya

A nagyon tisztességesen, tisztán öltözött gentleman Pittsburg városában bement egy másodosztályú étterembe, s szerény ebédet rendelt. Megívott hozzá két deci olcsó borocskát is. Amikor fizetésre került a sor, a zsebeiben végzett némi két-ségbeesett, hasztalan kotorászás után azt makogta a túrelmetlenül vára-kozó fizetőpincérnek, hogy „pillanatnyilag” nem rendelkezik azzal, a mintegy egy dollárnyi összeggel, amibe ebédje került.

A főúr — érthetően — nagyon dühös lett, s megragadva az öregúr letörni egy darabot? — Csak a koponyájából, az ugyanis platinából van. Háborús sérült vagyok, de nem vesztettem el egészen a fejemet, csak részben: Százszázalékos hadirokkant vagyok, uram. Erre a kiváncsian egybesereglett vendégek percek alatt vagy öt-hat óra múlva összedektek magánuk egy kicsi darabot, Sir. Majd lemérjük a darabok súlyát, és ön visszaad nekem pár dollárt. — Megbolondult? — Megbolondult! A koponyájából akar tényállás meghallgat-

tása után saját hatáskörében megállapította, hogy itt hiteltelzési csalás nem történt, mert hiszen a felajánlott „érték” kétségtelenül többszöröse az elfogyasztott ebéd árának. Ellenben — koldulásért állította elő az öregot a rendőrbíróra.

— Nem koldult — mentette fel a rendőrbíró a platinafejű étermi vendéget. — Nem kért senkitől semmit, csak mindenkinek odanyújtotta tapogatóra a koponyáját. Márpedig ezt — nem tiltják meg az Egyezményünk törvénytörző való teljes optikát Gy. F.